

«O nouă perspectivă a proceselor de integrare Europeană a Moldovei și Ucrainei: aspectul juridic», conferința internațională științifico-practică (2016 ; Chișinău). O nouă perspectivă a proceselor de integrare Europeană a Moldovei și Ucrainei: aspectul juridic : Materialele conferinței internaționale științifico-practice, 25-26 martie 2016 / com. org.: V. Bujor. – Chișinău : S. n., 2016 (Tipogr. «Cetea de Sus»). – 292 p.

Antetit.: Inst. de Cercetări Juridice și Politice al Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Univ. Slavonă. – Texte : lb. rom., engl., ucr. și alte lb. străine. – Bibliogr. la sfârșitul art. – 500 ex.

COMITETUL ORGANIZATORIC AL CONFERINTEI:

Președinte:

V. Bujor – doctor în drept, profesor, Președintele Institutului de Științe Penale și Criminologie Aplicată

Membrii comitetului organizatoric:

I. Guceac – doctor habilitat în drept, profesor, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, vice-președinte al Academiei de Științe a Moldovei;
Iu. Frunze – doctor în drept, decanul facultății de drept al Universității Slavone;
V. Cușnir – doctor habilitat în drept, profesor, director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei; *Gh. Costachi* – doctor habilitat în drept, profesor, cercetător științific principal al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei; *V. Cerba* – doctor în drept, prorector al Universității Europene din Moldova; *V. Guțuleac* – doctor în drept, profesor, șef catedră Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată;
L. Arsene – redactor șef al revistei științifice de drept «Jurnalul Juridic Național: teorie și practică».

13. Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень: Наказ МВС України від 14 серпня 2012 р., № 700.

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОНВЕРТАЦІЙНИМ ЦЕНТРАМ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Білоус О. П.

здобувач

*Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса*

Національної академії правових наук України

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1407-р. схвалено Стратегію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року. Метою цієї Стратегії є законодавче, організаційне та інституційне удосконалення та забезпечення стабільного функціонування національної системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Для досягнення проголошеної Стратегією мети заплановано вжити таких заходів, як забезпечення утвердження Україною статусу надійного партнера міжнародної спільноти у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення шляхом здійснення системи дій, до числа яких, зокрема, віднесено: розроблення щороку плану заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; виявлення та припинення протиправної діяльності конвертаційних центрів та підприємств з ознаками фіктивності, в тому числі емітентів цінних паперів (векселів, акцій, облігацій, інвестиційних сертифікатів тощо), що беруть участь у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму; здобування розвідувальної інформації за межами України щодо функціонування на території нашої держави конвертаційних центрів, підприємств з ознаками фіктивності (в тому числі емітентів цінних паперів), фактів кіберзлочинності, а також фінансових пірамід та операцій, задіяних у схемах провадження зазначеної протиправної діяльності, тощо.

Планом заходів на 2016 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, затвердженим постановою

КМУ і НБУ від 11.02.2016 р. № 103, передбачено: а) забезпечення Державною фіскальною службою, Національною поліцією та Державною службою фінансового моніторингу України, а також СБУ, НКЦПФР і Нацкомфінпослуг (за згодою) виявлення та припинення протиправної діяльності конвертаційних центрів і підприємств з ознаками фіктивності, задіяних у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму чи фінансуванні розповсюдження зброї масового знищення; б) здійснення Держфінмоніторингом, Національною поліцією та ДФС, а також СБУ, Генеральною прокуратурою України та Національним антикорупційним бюро (за згодою) обміну інформацією з метою виявлення фактів та припинення протиправної діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі підприємств з ознаками фіктивності, задіяних у схемах легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, для встановлення механізму незаконного використання коштів та документування правопорушень. Необхідність об'єднання зусиль для боротьби з конвертаційними центрами стала предметом і тристоронньої робочої зустрічі представників НБУ, ДФС і Антимонопольного комітету України, що відбулася 21 березня 2016 р. [1].

На виконання завдання Уряду щодо припинення діяльності тіньового бізнесу ДФС сконцентрувала зусилля на протидії конвертаційним центрам, «податковим ямам» та іншим схемам ухилення від сплати податків. «Незаконне переведення грошових коштів у готівку є одним з найпоширеніших видів нелегального бізнесу. І задіяна в ньому не тільки організована злочинність, а й часом солідні підприємства, керівництво яких у такий спосіб ухиляється від сплати податків. Левова частка незаконно зароблених грошей потрапляє в тінь саме через конвертаційні центри», – зазначив голова ДФС України Р. Насіров. За його словами, раніше у боротьбі з цим явищем всі дії спрямовувалися на виявлення майданчиків, що надавали послуги з конвертації коштів. Проте ніхто не протидіяв замовникам цих послуг. Враховуючи це, ДФС було змінено підходи у роботі та всі дії спрямовуються на викриття повних схем з використання податкових ям та конвертаційних центрів. Тепер у зоні уваги оперативників ДФС також підприємства, які замовляють послуги з конвертації чи формування податкового кредиту [2].

Стратегією національної безпеки України до числа актуальних загроз національній безпеці України віднесено: економічну кризу, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення. Однією з причин виникнення такої загрози визнано високий рівень тінізації та криміналізації національної економіки, кримінально-кланову систему розподілу суспільних ресурсів [3]. Принципово підтримуючи ідею якомога швидшої детінізації та декриміналізації вітчизняної економіки та спрямовану на її утілення в життя ліквідацію конвертаційних центрів і попиту на їх злочинні послуги, ми не можемо погодитися з новизною та унікальністю запропонованого вище підходу. Докладний історико-правовий аналіз протидії конвертаційним центрам в Україні [4] та криміналістичні проблеми боротьби з цими осередками організованої злочинності [5] був оприлюднений нами раніше. Наведені ж вище та подібні до них

переможні реляції високопосадовців [6] в новітній історії України лунали неодноразово, однак конвертаційні центри як економіко-кримінальний феномен і далі продовжують своє існування: протягом минулого року було припинено діяльність 60 таких осередків злочинності, а в 2016 р. кількість викритих конвертаційних центрів вже сягнула 13. За даними ДФС України, через них було проконвертовано 10,7 млрд. грн., чим заподіяно збитки на 1,3 млрд. грн. [2]. При цьому, автори проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення Фінансової поліції» (реєстр. № 4239 від 16.03.2016 р.) у пояснювальній записці до цього законопроекту наголошують на вкрай низькій ефективності діяльності органів ДФС України і на перевищенні витрат держави на утримання податкової міліції над економічним ефектом від її діяльності.

Причини цього, на нашу думку, криються у: не відповідному реаліям часу рівню фахової підготовки осіб, уповноважених на боротьбу з конвертаційними органами; відсутності реальної змагальності у процесі досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень зазначеної категорії; поверхневості, фрагментарності, безсистемності, непослідовності, неузгодженості та інших недоліках законодавчого забезпечення, що унеможлиблює результативну боротьбу з досліджуваними осередками злочинності та попередження їх створення. Зокрема, до тепер на законодавчому рівні не закріплено навіть визначення поняття «конвертаційний центр», як відправного пункту для розбудови ефективної системи заходів з протидії цьому злочинному явищу. Здолати яке, не визначивши його суті і не закріпивши чіткого переліку його ознак на законодавчому рівні, у принципі не можливо. Звідси й численні недоліки у діяльності суб'єктів правозастосування у вигляді: неналежної організації роботи щодо викриття конвертаційних центрів та низької ефективності заходів з їх ліквідації, не забезпечення належної організації роботи з проведення оперативних заходів і процесуальних дій з документування діяльності конвертаційних центрів, попередження заподіяння збитків бюджету та відшкодування шкоди, завданої державі реальними суб'єктами підприємницької діяльності внаслідок їх взаємовідносин з конвертаційними центрами тощо.

Офіційно задекларовані напрямки протидії конвертаційним центрам не охоплюють усі можливі напрямки використання останніх фізичними і юридичними особами у протиправній діяльності, і ця прогалина потребує невідкладного усунення. А здійснення результативних заходів з протидії незаконному переведенню грошових коштів у готівку (як одного з основних напрямків діяльності конвертаційних центрів) потребує й вироблення нових форм ефективної міжвідомчої взаємодії, використання всього арсеналу засобів і методів проведення оперативно-розшукової і перевіркової діяльності правоохоронними і контролюючими органами, якісного судочинства.

Відтак, забезпечення ефективної протидії конвертаційним центрам у теперішній час потребує: докорінного реформування системи органів Державної фіскальної служби України, прокуратури і суду; невідкладного системного удосконалення законодавства, яке б виключало саму можливість створення та діяльності конвертаційних центрів, забезпечувало б притягнення при-

четних до цього осіб до адекватної юридичної відповідальності у поєднанні зі вжиттям консолідованих заходів державними органами з викриття, розслідування і судового розгляду кримінальних правопорушень даної категорії, з метою забезпечення інтересів законослухняних громадян, юридичних осіб і держави, торжества принципів верховенства права у невідворотності покарання бенефіціарів конвертаційних центрів і користувачів їх злочинних послуг.

Література:

1. Національний банк та Державна фіскальна служба домовилися про співпрацю [Електронний ресурс] / Прес-служба ДФС України. – 2016, 22 березня. – Режим доступу: <http://sfs.gov>.
2. Роман Насіров: конвертаційні центри мають залишитися в минулому [Електронний ресурс] / Прес-служба ДФС України. – 2016, 29 лютого. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
4. Білоус О. П. Історико-правовий аналіз протидії конвертаційним центрам / Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. пр. Вип. 13 / Ред. кол.: М. Л. Цимбал, В. Ю. Шепітько, Л. М. Головченко та ін. – Х.: Право, 2013. – С.194–203.
5. Білоус О. П. Криміналістичні проблеми протидії «конвертаційним центрам» [Текст] // Криміналістика та судова експертиза: наука, навчання, практика: зб. наук. пр. у 2-х т. – Х.: Видавнича агенція «Апостіль», 2014. – Т. 1. – С. 178–195.
6. Кисляк Р. Білоус: Системные площадки мы закрыли. Остались партизаны [Електронний ресурс] // ЛИГА.Финансы. – 2014, 28 травня. – Режим доступу: <http://finance.liga.net>.